Български език / Bulgarian Language 72 (2025), 3, 117–130
Print ISSN: 0005-4283, Online ISSN: 2603-3372
doi: 10.47810/BL.72.25.03.09

Етнолингвистика. Школи и направления

Йоанна Кирилова
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
i.kirilova@ibl.bas.bg

Вниманието в настоящата статия е насочено към възникването и развитието на етнолингвистиката като наука. Представят се основните ѝ постулати, проследява се развитието на някои от школите и направленията в славянската етнолингвистика. Посочва се разграничението между етнолингвистика и лингвокултурология. Прави се съпоставка с англо-американските изследвания в тази научна област, по-конкретно със северноамериканската лингвистична антропология.

Ключови думи: етнолингвистика; когнитивна етнолингвистика; лингвистична антропология; лингвокултурология

Ethnolinguistics: Schools and Directions

Yoanna Kirilova
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
i.kirilova@ibl.bas.bg

This article focuses on the emergence and development of ethnolinguistics as a scientific discipline. It outlines the main postulates and traces the development of several schools and directions within Slavic ethnolinguistics. The article also highlights the distinction between ethnolinguistics and linguoculturology and draws comparisons with Anglo-American research in this field, particularly North American linguistic anthropology.

Keywords: ethnolinguistics; cognitive ethnolinguistics; linguistic anthropology; linguoculturology

Въпросите, свързани с отношението между езика и културата, с възможността чрез езика да бъде реконструирана културата, не са нови в езикознанието. Те са поставени още в трудовете на В. Хумболд, на А. Потебня, в изследванията на американските етнолингвисти Е. Сапир и Б. Уорф. Именно хипотезата на Сапир-Уорф, позната като *принцип на лингвистичната*

© Йоанна Кирилова, 2025 / © Yoanna Kirilova, 2025

Тази статия в списание „Български език“ е с отворен достъп и се публикува под международния публичен лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

This open access article of journal “Balgarski ezik” (“Bulgarian Language”) is published under the terms of Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

относителност, стои в основата на етнолингвистиката като наука. Затова етнолингвистиката може да се определи като млада хуманитарна дисциплина дотолкова, доколкото в рамките на последните петдесет години тя се откроява като отделна научна област, дефинира обекта и предмета си на изследване, своите цели, както и границите и отношението си спрямо други хуманитарни науки като етнология, диалектология, лексикология, социология, психология и др.

Етимологичните и диалектоложките изследвания стоят в основата на славянската етнолингвистика. Но Н. И. Толстой, който изгражда теоретичната ѝ база и поставя главните ѝ цели, категорично подчертава, че етнолингвистиката не е просто хибрид между езикознанието и етнологията. В началото на 70-те години на 20. век под неговото ръководство руските езиковеди разработват такова комплексно научно направление, което дава възможност за изследване на традиционната народна култура въз основа на данни от езика, вярванията, обредите и обичаите, както и на реалиите, участващи в тях. Поставят се основите на *Московската етнолингвистична школа.* Като основни постулати в своите трудове учените от тази школа залагат вижданията, че езикът е главен източник за изучаване на традиционната духовна култура, че културата е семиотична система, организирана и функционираща подобно на езиковата, че „между вербалния език и културата съществува очевиден изоморфизъм, който се обяснява със сходството на техните функции – когнитивни, комуникативни, социални и т.н.“ (Толстая/Tolstaja 2006: 9). Именно тези виждания позволяват спрямо духовната култура да се подходи с методите и терминологичния апарат на езикознанието.

Разглеждайки отношението и връзката между език и култура, език и манталитет и език и митология, Н. И. Толстой налага разбирането, че не е достатъчно просто временно обединяване на предмета и методите на езикознанието и етнологията, а създаването на нов, интердисциплинарен отрасъл на науката, „самостоятелен по своите задачи, методи и обект на изследване“ (Толстой/Tolstoj 1995: 38). В книгата *Язык и народная культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике* той посочва две определения за етнолингвистиката – кратко и разгърнато. Според краткото етнолингвистиката е езиковедско направление, което изучава езика в неговото отношение към народната култура. Второто определение дефинира етнолингвистиката като „комплексна дисциплина, чийто предмет на изследване е „планът на съдържание“ на културата, народната психология и митологията, независимо от средствата и начините за тяхното формално въплъщение (дума, предмет, обред, изображение и др.) (Толстой/Tolstoj 1995: 39). Според Н. И. Толстой и неговите последователи етнолингвистиката трябва да изучава следите на миналото, отразени във фолклора на целия славянски свят, да реконструира духовната култура на славяните. Еманация на тези разбирания и научни търсения е големият енциклопедичен речник *Славянские древности* (СД/SD 1995–2012). Едновременно с това, на базата

на широкото определение за етнолингвистиката, в Русия възникват множество трудове, чийто обект на изследване са различните елементи (*концепти*), които изграждат *картината на света* на конкретен етнос. Тези два термина стават ключови в трудовете на Московската етнолингвистична школа и на руската етнолингвистика. Така се оформя *лингвокултурологията* като направление в етнолингвистиката. Много от изследванията са разработени в съпоставка с други славянски и неславянски езици и култури, като се подчертава етноспецифичното в тях. Руската етнолингвистика и лингвокултурология се развиват успешно и в други научни центрове на страната. Заслужава да бъдат споменати оригиналните разработки в областта на изследване на езиковите концепти на В. И. Карасик и Г. Г. Слышкин (Волгоград), З. Д. Попова и И. А. Стернин (Воронеж), С. Г. Воркачов (Краснодарск), М. Ю. Котова, В. М. Мокиенко (Санкт Петербург), М. В. Пименова (Кемерово).[1] Обобщавайки руските направления в етнолингвистиката, Й. Бартмински откроява (освен Московската, която определя като диалектоложка) още етимологичната школа на Владимир Топоров, семантичната школа на Юрий Апресян и новозаявилата се ономастична школа на Елена Березович (Bartmiński 2016: 13).

По същото време, когато е издаден първият том на речника *Славянские древности* (СД/SD 1995), в Люблин (Полша) се появява първата част на първия том на *Słownik stereotypów i symboli ludowych* (SSiSL 1996). Като ги разглежда в съпоставка, Й. Бартмински посочва основните прилики между тях, дължащи се на факта, че и двете издания споделят общите постулати на етнолингвистиката, и двете се базират на смисловото единство на всички форми и жанрове на културата (език, обред, вярвания, изображения) (Bartmiński 2016: 18). Едновременно с това ученият подчертава и една от водещите разлики между тези две издания, а именно, че СД/SD се базира на фолклорните традиции на целия славянски свят, което позволява високо ниво на обобщаване и интерпретация, докато SSiSL включва материали само от полската езикова територия, което, от своя страна, позволява да бъде включен по-богат материал от различни фолклорни жанрове и диалекти, и по този начин се предлага по-детайлен семантичен анализ, представен под формата на *когнитивна дефиниция* – един от ключовите термини, с които оперира наложилата се в славистиката *Люблинска етнолингвистична школа.*

Постепенно в трудовете на двете школи се очертават важни отлики – съществено за руската етнолингвистика е разглеждането на конструктивната роля на езика и неговото въздействие за формирането и функционирането на народната култура. И докато усилията на московските изследователи са съсредоточени по-скоро към традиционната култура, към нейната реконструкция и проучване на следите от миналото, отразени в славянската митология и фолклор, то полските учени под ръководството на Й. Бартмински създават проекта EUROJOS, в който вниманието е съсредоточено върху

съвременната култура, водещ е стремежът се да открият общото и специфичното в културата и манталитета на различни народи (славяните и техните съседи), като се ползват не само данни от традиционната култура, но и такива от съвременната преса, както и получени от анкетни проучвания. В центъра на изследванията им са поставени концептите с аксиологична натовареност (*ценности*), което е в пряка връзка с важна особеност на изследванията на Люблинската школа, а именно „отчитането на връзката между езика и мисленето (съзнанието), разглеждането на езика като носител на информация за начина на концептуализация на действителността“ (Сотиров/Sotirov 2019: 40). Амбициозната цел на проекта е на базата на обща методология и единни теоретични постановки да бъде изследван начинът „на разбиране на названията на ценностите в различните национални езици“ и да бъде реконструирано семантичното им съдържание „въз основа на сравнение на анализите и описанията на ключовите думи в различните езици“ (Небжеговска-Бартминска/Niebrzegowska-Bartmińska 2014: 422).

Коментирайки и съпоставяйки двете основни школи в славянската етнолингвистика – Московската и Люблинската, Ст. Небжеговска-Бартминска обобщава, че основната разлика между тях се състои в това, че Московската школа по своята същност е по-близо до структурализма, докато Люблинската – до *когнитивната лингвистика* (Niebrzegowska-Bartmińska 2017: 13). Следствие от когнитивната ориентираност на учените под ръководството на Й. Бартмински е създаването на т.нар. *когнитивна етнолингвистика*.

Съсредоточаването върху семантиката на ценностите през последните десетилетия дава възможност на полските (и славянските) изследователи, работещи в областта на когнитивната етнолингвистика, да осъществят потесни връзки с англо-американската етнолингвистика, назовавана най-често с термина *лингвистична антропология*. Освен това между двете направления може да бъдат направени и редица паралели, отнасящи се преди всичко до интереса им към устните фолклорни жанрове, към връзката между езика и културата, към диалектиката на непрекъснатото взаимодействие между тях, до методите на анализ на стереотипите (концептите), повлияни от когнитивната семантика и съотнасящи се с теориите за стереотипа на Липман и Пътнам (цит. по Bartmiński 2004: 22). И двете направления проявяват интерес към това как езикът формира картината на света и как картината на света може да бъде изучавана по данни на езика. Между тях, естествено, съществуват и редица отлики, тъй като англо-американската етнолингвистика е ориентирана по-скоро към прагматиката, към динамиката на функционирането на думата в контекста. Като прави съпоставка между славянската етнолингвистика и англо-американската лингвистична антропология, П. Плас посочва за водеща разлика факта, че по-голямата част от изследванията в славянската етнолингвистика се извършват в рамките на обширни енциклопедични проекти, основани на идеята, че народните езикови/културни знаци могат да бъдат описани и анализирани като лексеми в

речник на народната култура (СД/SD) или представени чрез когнитивна дефиниция (SSiSL, EUROJOS). От своя страна северноамериканската лингвистична антропология възприема също толкова широко разбиране за значението, но то е дефинирано от подчертано прагматична гледна точка, затова основният фокус в лингвистичноантропологичните изследвания е „не толкова върху програмното и системно „лексикографско“ културно описание, а върху динамичния, контекстуален, прагматичен анализ на етнографски ситуирани случаи на използване на езика“ (Plas 2006: 140).

Важна роля в славянската етнолингвистика изиграва концепцията за когнитивната метафора на американската когнитивна лингвистика в лицето на Дж. Лейкъф и М. Джонсън. В книгата *Metaphors we live by* (Lakoff, Johnson 1980) се анализира когнитивната семантика като синтез на отношенията между въплътения опит и неговия репрезентативен капацитет (Андреева/Andreeva 2019: 118). Теорията на Лейкъф и Джонсън се прилага в редица изследвания на ценностите, в проучването на културните концепти в синхрония или диахрония. Това е и начин за извеждането на етноспецифичното в съпоставителен план с други народи и култури (Кирилова/Kirilova 2024a: 40). Когнитивните метафори са „подходящ материал за съждения, свързани с националния манталитет“ (Легурска/Legurska 2000: 2), особено използвани в съпоставка.

Освен в Русия и Полша етнолингвистиката и лингвокултурологията получават тласък на развитие и в другите славянски държави – Украйна (Конобродская/Konobrodskaja 2008 и др.), Сърбия (Ajdačić 2006; Ристич, Лазић Коњик/Ristić, Lazić Konjik 2022 и др.), Хърватия (Kapetanovič 2017 и др.), Словения (Stanonik 2017 и др.), Словакия (Женюхова/Žeňuchová 2018; Женюхова/Zhenjuhova 2022 и др.), Беларус (Володина, Антропов/Volodina, Antropov 2022 и др.), Чехия (Vrhel 1981 и др.) и пр.

В България от края на 20. и началото на 21. в. се появяват научни трудове, които съсредоточават своето внимание върху проблематиката на етнолингвистиката и лингвокултурологията. Един от първите такива трудове е *Човекът в езика. Езикът в човека*, в който авторката М. Пенчева прави анализ на категорията *одушевеност*, въвеждайки ключови понятия като *концептуална*, *езикова* и *митологична картина на света* (Пенчева/Pencheva 1998). Като разглежда редица образни метафори, както и безлични конструкции в руския език и като ги съпоставя с българските им съответствия, П. Легурска достига до изводи относно различни аспекти на българския и руския национален манталитет (Легурска/Legurska 2000: 3–9). Отношението *манталитет – език – култура* е разностранно и задълбочено проблематизирано и в трудовете на Ст. Димитрова, Сн. Карагьозова, М. Стаменов и М. Алмалех, публикувани в сборника *Език и манталитет* (Димитрова и др./Dimitrova et al. 2004).

Р. Петрова представя първото българско лингвокултурологично съпоставително изследване, като проучва голям масив от английски и български паремии с оглед на културните им значения. В уводната част на работата

авторката говори за поява на българска лингвокултурология в най-близко бъдеще, уточнявайки, че има предвид лингвокултурология с данни, обобщения и изводи върху материал от българския език (Петрова/Petrova 2006).

И наистина – през последните двадесет години са създадени значителен брой научни разработки, отнасящи се към сферата на етнолингвистиката и лингвокултурологията. По проблемите, свързани с тези науки, се работи в различни научни центрове в страната: в *Софийския университет „Св. Климент Охридски“* (Д. Младенова; Кр. Петрова; М. Александрова и др.); в *Югозападния университет „Неофит Рилски“* (Б. Попов и др.); в *Русенския университет „Ангел Кънчев“* (Р. Петрова и др.); във *Великотърновския* университет *„Св. св. Кирил и Методий“* (А. Петрова и др.); в *Шуменския университет „Константин Преславски“* (В. Аврамова и др.).

Центърът за етнолингвистични изследвания, в който научните търсения са съсредоточени изцяло в областта на етнолингвистиката и лингвокултурологията, е *Секцията за етнолингвистика* към Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“. Още от основаването ѝ през 1990 г. нейните сътрудници се запознават и споделят разбиранията и методологията на Московската етнолингвистична школа, а по-късно (от 2012) се запознават и с разработките на своите колеги от Люблинската етнолингвистична школа и се включват активно в работата по международния проект EUROJOS.

В резултат на това през последните двадесет години учените от Секцията за етнолингвистика успяват да изградят свой собствен почерк в проучването на разноликите отношения *език – култура – манталитет*, създават множество научни трудове – някои от по-общ теоретичен характер (Кирилова/Kirilova 2009; Кирилова/Kirilova 2024a; Китанова/Kitanova 2010; Китанова/Kitanova 2015a; Витанова/Vitanova 2023a; Витанова 2023б/Vitanova 2023b и др.) и други, които имат за цел да изследват различни елементи (ценности и антиценности) от българската картина на света: *семейство*, *жена*, *труд*, *старост*, *приятелство*, *съдба*, *здраве*, *дом*, *скромност*, *отзивчивост*, *индивид* и др. Повечето разработки изследват съдържанието на тези концепти в общобългарски план (Китанова 2015б/Kitanova 2015b; Кирилова/Kirilova 2017a; Кръстева/Krasteva 2024), но има и такива, които извеждат специфичното в полето на концептите в дамаскинарската книжнина (Кирилова/Kirilova 2012) или правят съпоставки в диахронен план (Кирилова/Kirilova 2023). Съпоставки се правят и с други езици и култури (Павлова/Pavlova 2003; Павлова/Pavlova 2006; Китанова/Kitanova 2009a), а в някои изследвания търсенията се съсредоточават в полето на родното, като рамката се стеснява до отделен фрагмент от цялостната картина на света на българина: фразеология (Барболова/Barbolova 2013; Кирилова 2024б/Kirilova 2024b), паремиология (Китанова/Kitanova 2009b; Павлова/Pavlova 2011), диалектология (Витанова/Vitanova 2024), данни от проведени анкети (Мичева-Пейчева/Micheva-Peycheva 2015; Китанова/Kitanova 2020; Витанова 2023в/Vitanova 2023c; Ангелова/Angelova 2024) и др. Така изследването на българската езикова картина на света, както и на отделните концепти, които

я изграждат, се превръща в едно от основните направления в научната работа на Софийския център за етнолингвистични изследвания.

От направения кратък преглед на развитието на етнолингвистиката и произлезлите от нея направления, от представените (макар и в крайно неизчерпателен списък) трудове в областта, става видно, че както в славянската, така и в частност в българската литература е създаден богат терминологичен апарат, с който боравят тези науки. Работата на учените етнолингвисти по различни международни проекти, установените професионални контакти между тях стават предпоставка за настъпването на различни интерференции по отношение на използваната в отделните етнолингвистични направления терминология, която не е единна. В българското езикознание е назряла необходимост натрупаният терминологичен материал да бъде систематизиран и класифициран. Най-подходящият начин за това е формата на речника.

Още през 90-те години на миналия век Н. И. Толстой отбелязва, че етнолингвистиката може да бъде възприета и като пример за „експанзия“ на лингвистичната методология (и терминология) в етнологията, като този процес отдавна е увенчан с положителни резултати. Ученият обаче категорично подчертава, че етнолингвистиката не се конкурира с други науки и не стеснява тяхното поле, тя е „комплексна погранична наука, стояща на границата на множество науки, опираща се на техните източници и постижения и ползваща, както и много други съвременни научни дисциплини, комплексни методи“ (Толстой/Tolstoj 1995: 40).

Този факт обяснява възникването през последните години на редица нови междудисциплинарни направления – лингвокултурология, лингвоконцептология, когнитивна етнолингвистика, аксиолингвистика, етнопсихолингвистика, митолингвистика и др. В статията *Етнолингвистиката и другите езиковедски направления – обект на изследване и терминология* М. Витанова прави преглед на литературата, посветена на проблема за отношението между етнолингвистиката и лингвокултурологията (Витанова 2023б/Vitanova 2023b). И въпреки че редица автори поставят знак за равенство между тези езиковедски дисциплини и използват двата термина като синонимни, ние приемаме за по-прецизно уточнението на Л. Крумова-Цветкова, че „етнолингвистиката изследва историческите факти в езика, а лингвокултурологията – съвременните“ (Крумова-Цветкова/Krumova-Tsvetkova 2012: 5). Бихме добавили, че терминът *етнолингвистика* може да се разглежда като своеобразен хипероним, който включва в себе си лингвокултурологията (и другите възникнали подразделения) като негови хипоними.

Всички споменати по-горе науки интерпретират връзката между езика и културата, езика и манталитета, езика и стереотипите в поведението на даден народ, езика и митологията – проблеми, с които се занимава и етнолингвистиката. Изследват и различните кореспонденции между тях. Тези науки посочват за свой предмет въплътените в езика културни концепти, а за обект на изследване – съвкупността от групови поведенчески и когни-

тивни стереотипи на носителите на определени естествени езици. Целите им се отнасят към извеждането на лингвоспецифичните характеристики на етническия манталитет чрез анализ на неговите семантични съставни елементи.

БЕЛЕЖКА / NOTE

[1] Подробно и в съпоставка за вижданията на тези учени относно концепта и езиковата картина на света виж Кирилова 2017б/Kirilova 2017b.

ЛИТЕРАТУРА

Ангелова 2024: *Ангелова, Цв.* Представата за концепта *индивид* в съзнанието на съвременния българин. – В: *Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*. София, Издателство на Българската академия на науките „Проф. Марин Дринов“, с. 224–233.

Андреева 2019: *Андреева, Ж.* Когнитивните метафори като средство за езикова демагогия в съвременните български политически речи. – *Verba iuvenium*, № 1, с. 116–125. <https://lib.uni-plovdiv.net/handle/123456789/741> [24.04. 2025].

Барболова 2013: *Барболова, З.* Другите народи през погледа на българите според устойчивите словосъчетания в българския език. – *LiterNet*, № 2. <https://literne t.bg/publish28/zoia-barbolova/ustojchivi.htm> [24.04.2025].

Витанова 2023а: *Витанова, М.* Терминологията в българската етнолингвистична литература. – В: *Студии по терминология.* София, Издателство на Българската академия на науките „Проф. Марин Дринов“, с. 9–38.

Витанова 2023б: *Витанова, М.* Етнолингвистиката и другите езиковедски направления – обект на изследване и терминология. – *Дзяло, е-списание в областта на хуманитаристиката*, № 27. <https://www.abcdar.com/magazine/XXVII/Dzl_2023_br27_01_Mariyana_Vitanova_Etnolingvistikata-obekt_na_izsledvane_i_terminologia.pdf> [24.04.2025].

Витанова 2023в: *Витанова, М.* Здравето в асоциативното мислене на българина. – *Дзяло, е-списание в областта на хуманитаристиката*, № 25, с. 31–50. <https://www.abcdar.com/magazine/XXV/Dzl_2023_br25_07_Mariyana_Vitanova_Zdraveto_v_asociativnoto_mislene_na_bulgarina.pdf> [24.04. 2025].

Витанова 2024: *Витанова, М.* Лексикална репрезентация на концепта език в българския език (с оглед към диалектите). – *Български език*, № 2, с. 49–62.

Володина, Антропов 2022: *Володина, Т. В., Н. П. Антропов*. Белорусская этнолингвистика в XXI столетии: состояние, проблемы и перспективы. – In: Niebrzegowska-Bartmińska, St., A. Głaz (red.). *Etnolingwistyka – bilans dyscypliny. Metody i postulaty badawcze*. T. I. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 161–182.

Димитрова и др. 2004: *Димитрова, Ст., Сн. Карагьозова, М. Стаменов, М. Алмалех.* Език и манталитет. София, Военно издателство.

Женюхова 2018: *Женюхова, К.* Избрани аспекти от развитието на словашката етнолингвистика на фона на руско-българско-словашкото сътрудничество. – *Български език*, № 4, с. 92–102.

Женюхова 2022: *Женюхова, К.* Состояние и перспективы развития этнолингвистических исследований в Словакии. – In: Niebrzegowska-Bartmińska, St., A. Głaz (red.). *Etnolingwistyka – bilans dyscypliny. Metody i postulaty badawcze*. T. I. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 183–198.

Кирилова 2009: *Кирилова, Й.* Концептът *ум* в българската езикова картина на света (по данни от лексикографски източници). – *Български език*, № 2, с. 67–77.

Кирилова 2012: *Кирилова, Й.* Структурни и ориентационни метафори за ума в Тихонравовия дамаскин. – *Български език*, № 2, с. 59–66.

Кирилова 2017а: *Кирилова, Й.* Представата за ума в българската езикова картина на света. София, ДиоМира.

Кирилова 2017б: *Кирилова, Й.* Концепт и езикова картина на света. – *Български език*, № 1, с. 67–80.

Кирилова 2023: *Кирилова, Й.* Диахронни прочити в полето на концепта ДУША. – *Дзяло, е-списание в областта на хуманитаристиката*, № 25, с. 1–47. <https://www.abcdar.com/magazine/XXV/Dzl_2023_br25_09_Yoanna_Kirilova_Diahronni_prochiti_na_concepta_Dusha.pdf> [24.04.2025].

Кирилова 2024а: *Кирилова, Й.* Терминологичен апарат на Секцията за етнолингвистика на Института за български език при Българската академия на науките. Перспективи. – *Български език*, № 2, с. 36–48.

Кирилова 2024б: *Кирилова, Й.* Болгарские пословицы, поговорки и фразеологизмы в художественной литературе, драматургии и экранизациях. – В: *Пословицы в театральной драматургии и кинематографе славянских стран.* Под ред. М. Ю. Котовой. Санкт-Петербург, Издательско-полиграфическая ассоциация высших учебных заведений, с. 94–102.

Китанова 2009а: *Китанова, М.* Концептът *жена* в българските и руските пословици и поговорки. – *Български език*, № 2, с. 55–67.

Китанова 2009б: *Китанова, М.* Отношения между родители и деца в българските пословици. – *Българска реч*, № 2, с. 81–88.

Китанова 2010: *Китанова, М.* Етнолингвистични етюди. Велико Търново, Знак'94.

Китанова 2015а: *Китанова, М.* Етнолингвистиката на границата между две столетия. – *Slavica Slovaca*, № 2, s. 103–115.

Китанова 2015б: *Китанова, М.* Род, семья и дом в болгарской культуре и языке. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing.

Китанова 2020: *Китанова, М.* Концептът РОДИНА през призмата на анкетните данни. – В: *Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*. Т. II. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, с. 77–86.

Конобродская 2008: *Конобродская, В. Л.* Украинская этнолингвистика: направления развития, проблемы и задачи. – *Славяноведение*, № 4, с. 104–114.

Крумова-Цветкова 2012: *Крумова-Цветкова, Л.* Приноси към българската етнолингвистика и лингвокултурология. – *Български език*, № 2, с. 5–6.

Кръстева 2024: *Кръстева, Т.* Отзивчивостта като ценност, отразена в езика. – *Български език*, № 2, с. 83–96.

Легурска 2000: *Легурска, П.* Изучаване на националния манталитет върху езиков материал (опит за разширяване на предмета на съпоставителното езикознание). – *Чуждоезиково обучение*, № 3, с. 3–9.

Мичева-Пейчева 2015: Мичева-Пейчева, К. Свободата в асоциативното мислене на българина. – *Българска реч*, № 3, с. 134–141.

Небжеговска-Бартминска 2014: *Небжеговска-Бартминска, Ст.* Люблинската когнитивна етнолингвистика: от диалектологията и фолклористиката до междукултурната семантика. – *Български фолклор*, № 4, с. 413–435.

Павлова 2003: *Павлова, Н.* Към характеристиката на съдбата в българската и румънската лингвокултура. – В: *Актуални проблеми на балканското езикознание. Аспекти на изследването на общобалканската лексика.* Велико Търново, Фабер, с. 80–92.

Павлова 2006: *Павлова, Н.* За названията на съдбата в българския и немския език. – *Българска реч*, № 2–3, с. 96–104.

Павлова 2011: *Павлова, Н.* Концептът Бог в българските паремии. – *Българска реч*, № 1, с. 7–24.

Пенчева 1998: *Пенчева, М.* Човекът в езика. Езикът в човека. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Петрова 2006: *Петрова, Р.* Лингвокултурологично съпоставително изследване на английски и български пословици. Дисертация. София, Българска академия на ауките – Институт за български език. <http://lingvocult.ru.acad.bg> [24.04.2025].

Ристич, Лазић Коњик 2022: *Ристич, С., И. Лазић Коњик*. Сербская этнолингвистика – когнитивное направление в контексте славянской этнолингвистики. – In: Niebrzegowska-Bartmińska, St., A. Głaz (red.). *Etnolingwistyka – bilans dyscypliny. Metody i postulaty badawcze*. T. I. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 237–254.

СД 1995–2012: Славянские древности: Этнолингвистический словарь. Под общ. ред. Н. И. Толстого, С. М. Толстой. Т. 1–5. Москва, Международные отношения.

Сотиров 2019: *Сотиров, П.* Идеите и постиженията на Люблинската етнолингвистична школа и новите перспективи пред българската. – В: *Orbis linguarum*, т. 17, № 2, с. 39–49.

Толстая 2006: *Толстая, С. М.* Постулаты московской этнолингвистики. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, № 18, s. 7–27.

Толстой 1995: *Толстой, Н. И.* Язык и народная культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике. Москва, Индрик.

Ajdačić 2006: *Ajdačić, D.* Etnolingwistyka w Serbii. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 18, s. 67–75.

Bartmiński 2004: *Bartmiński, J.* Etnolingwistyka słowiańska – próba bilansu. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 16, s. 9–27.

Bartmiński 2016: *Bartmiński, J.* O aktualnych zadaniach etnolingwistyki. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 28, s. 7–29.

Kapetanovič 2017: *Kapetanovič, A.* Anketno iztraživanje hrvatske jezične slike DOMA. – In: *Nazwy wartości w językach europejskich. Raport z badań empirycznych.* Przemyśl, Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska, pp. 92–103.

Lakoff, Johnson 1980: *Lakoff, G., M. Johnson.* Metaphors We Live By. Chicago, Chicago University Press.

Niebrzegowska-Bartmińska 2018: *Niebrzegowska-Bartmińska, St.* Jakie dane są relewantne etnolingwistycznie? – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 29, s. 11–29.

Plas 2006: *Plas, P.* Slavic ethnolinguistics and Anglo-American linguistic anthropology: Convergences and divergences in the study of the language-culture nexus. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 18, pp. 135–143.

SSiSL 1996–2012: *Bartmiński, J.* (red.). Słownik stereotypów i symboli ludowych. T. 1–3. Lublin, UMCS.

Stanonik 2017: *Stanonik, M*. Etnolingvistika po slovensko. Ljubljana, Založba ZRC SAZU.

Vrhel 1981: *Vrhel, Fr*. Základy etnolingvistiky. Praha, SPN.

REFERENCES

Ajdačić 2006: *Ajdačić, D.* Etnolingwistyka w Serbii. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 18, s. 67–75.

Andreeva 2019: *Andreeva, Zh*. Kognitivnite metafori kato sredstvo za ezikova demagogiya v savremennite balgarski politicheski rechi. – *Verba iuvenium*, N 1, s. 116–125. <https://lib.uni-plovdiv.net/handle/123456789/741> [24.04.2025].

Angelova 2024: *Angelova, Tsv*. Predstavata za kontsepta *individ* v saznanieto na savremenniya balgarin. – In: *Dokladi ot Mezhdunarodnata godishna konferentsiya na Instituta za balgarski ezik "Prof. Lyubomir Andreychin"*. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite "Prof. Marin Drinov", s. 224–233.

Barbolova 2013: *Barbolova, Z*. Drugite narodi prez pogleda na balgarite spored ustoychivite slovosachetaniya v balgarskiya ezik. – *LiterNet*, N 2. <https://liternet.bg/publish28/zoia-barbolova/ustojchivi.htm> [24.04.2025].

Bartmiński 2004: *Bartmiński, J.* Etnolingwistyka słowiańska – próba bilansu. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 16, s. 9–27.

Bartmiński 2016: *Bartmiński, J.* O aktualnych zadaniach etnolingwistyki. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 28, s. 7–29.

Dimitrova et al. 2004: *Dimitrova, St., Sn. Karagyozova, M. Stamenov, M. Almaleh.* Ezik i mantalitet. Sofia, Voenno izdatelstvo.

Kapetanovič 2017: *Kapetanovič, A.* Anketno iztraživanje hrvatske jezične slike DOMA. – In: *Nazwy wartości w językach europejskich. Raport z badań empirycznych.* Przemyśl, Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska, pp. 92–103.

Kirilova 2009: *Kirilova, Y*. Kontseptat *um* v balgarskata ezikova kartina na sveta (po danni ot leksikografski iztochnitsi). – *Balgarski ezik*, N 2, s. 67–77.

Kirilova 2012: *Kirilova, Y*. Strukturni i orientatsionni metafori za uma v Tihonravoviya damaskin. – *Balgarski ezik*, N 2, s. 59–66.

Kirilova 2017a: *Kirilova, Y*. Predstavata za uma v balgarskata ezikova kartina na sveta. Sofia, DioMira.

Kirilova 2017b: *Kirilova, Y*. Kontsept i ezikova kartina na sveta. – *Balgarski ezik*, N 1, s. 67–80.

Kirilova 2023: *Kirilova, Y*. Diahronni prochiti v poleto na kontsepta DUShA. – *Dzyalo, e-spisanie v oblastta na humanitaristikata*, № 25, s. 1–47. <https://www.abcdar.com/magazine/XXV/Dzl_2023_br25_09_Yoanna_Kirilova_Diahronni_prochiti_na_concepta_Dusha.pdf> [24.04.2025].

Kirilova 2024a: *Kirilova, Y*. Terminologichen aparat na Sektsiyata za etnolingvistika na Instituta za balgarski ezik pri Balgarskata akademiya na naukite. Perspektivi. – *Balgarski ezik*, N 2, s. 36–48.

Kirilova 2024b: *Kirilova, J*. Bolgarskie poslovicy, pogovorki i frazeologizmy v hudozhestvennoj literature, dramaturgii i jekranizacijah. – In: *Poslovicy v teatral'noj dramaturgii i kinematografe slavjanskih stran*. Pod red. M. Ju. Kotovoj. Sankt-Peterburg, Izdatel'sko-poligraficheskaja associacija vysshih uchebnyh zavedenij, s. 94–102.

Kitanova 2009a: *Kitanova, M*. Kontseptat *zhena* v balgarskite i ruskite poslovitsi i pogovorki. – *Balgarski ezik*, N 2, s. 55–67.

Kitanova 2009b: Kitanova, M. Otnoshenia mezhdu roditeli i detsa v balgarskite poslovitsi. – *Balgarska rech*, N 2, s. 81–88.

Kitanova 2010: *Kitanova, M*. Etnolingvistichni etyudi. Veliko Tarnovo, Znak'94.

Kitanova 2015a: *Kitanova, M*. Etnolingvistikata na granitsata mezhdu dve stoletiya. – *Slavica Slovaca*, N 2, s. 103–115.

Kitanova 2015b: *Kitanova, M*. Rod, sem'ja i dom v bolgarskoj kul'ture i jazyke. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing.

Kitanova 2020: *Kitanova, M.* Kontseptat RODINA prez prizmata na anketnite danni. – In: *Dokladi ot Mezhdunarodnata godishna konferentsia na Instituta za balgarski ezik "Prof. Lyubomir Andreychin"*. T. II. Sofia, Akademichno izdatelsvo "Prof. Marin Drinov", s. 77–86.

Konobrodskaja 2008: *Konobrodskaja, V. L*. Ukrainskaja jetnolingvistika: nap-ravlenija razvitija, problemy i zadachi. – *Slavjanovedenie*, N 4, s. 104–114.

Krasteva 2024: *Krasteva, T*. Otzivchivostta kato tsennost, otrazena v ezika. – *Balgarski ezik*, N 2, s. 83–96.

Krumova-Tsvetkova 2012: *Krumova-Tsvetkova, L*. Prinosi kam balgarskata etnolingvistika i lingvokulturologiya. – *Balgarski ezik*, N 2, s. 5–6.

Lakoff, Johnson 1980: *Lakoff, G., M. Johnson.* Metaphors We Live By. Chicago, Chicago University Press.

Legurska 2000: *Legurska, P*. Izuchavane na natsionalnia mantalitet varhu ezikov material (opit za razshiryavane na predmeta na sapostavitelnoto ezikoznanie). – *Chuzhdoezikovo obuchenie*, N 3, s. 3–9.

Micheva-Peycheva 2015: *Micheva-Peycheva, K*. Svobodata v asotsiativnoto mislene na balgarina. – *Balgarska rech*, N 3, 134–141.

Niebrzegowska-Bartmińska 2014: *Niebrzegowska-Bartmińska, St.* Lyublinskata kognitivna etnolingvistika: ot dialektologiyata i folkloristikata do mezhdukulturnata semantika. – *Balgarski folklor*, s. 413–435.

Niebrzegowska-Bartmińska 2017: *Niebrzegowska-Bartmińska, St.* Jakie dane są relewantne etnolingwistycznie? – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 29, s. 11–29.

Pavlova 2003: *Pavlova, N.* Kam harakteristikata na sadbata v balgarskata i rumanskata lingvokultura. – In: *Aktualni problemi na balkanskoto ezikoznanie. Aspekti na izsledvaneto na obshchobalkanskata leksika*. Veliko Tarnovo, Faber, s. 80–92.

Pavlova 2006: *Pavlova, N.* Za nazvaniyata na sudbata v balgarskiya i nemskiya ezik. – *Balgarska rech*, N 2–3, s. 96–104.

Pavlova 2011: *Pavlova, N.* Kontseptat Bog v balgarskite paremii. – *Balgarska rech*, N 1, s. 7–24.

Pencheva 1998: *Pencheva, M.* Chovekat v ezika. Ezikat v choveka. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski".

Petrova 2006: *Petrova, R.* Lingvokulturologichno sapostavitelno izsledvane na angliyski i balgarski poslovitsi. Disertatsiya. Sofia, Balgarska akademiya na naukite – Institut za balgarski ezik. <http://lingvocult. ru.acad.bg>.

Plas 2006: *Plas, P.* Slavic ethnolinguistics and Anglo-American linguistic anthropology: Convergences and divergences in the study of the language-culture nexus. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 18, pp. 135–143.

Ristić, Lazić Konjik 2022: *Ristić, S., I. Lazić Konjik.* Serbskaja jetnolingvistika – kognitivnoe napravlenie v kontekste slavjanskoj jetnolingvistiki. – In: Niebrzegowska-Bartmińska, St., A. Głaz (red.). *Etnolingwistyka – bilans dyscypliny. Metody i postulaty badawcze*. T. I. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 237–254.

SD 1995–2012: *Slavjanskie drevnosti: Jetnolingvisticheskij slovar'.* Pod obshh. red. N. I. Tolstogo, S. M. Tolstoj. T. 1–5. Moskva, Mezhdunarodnye otnoshenija.

Sotirov 2019: *Sotirov, P.* Ideite i postizheniyata na Lyublinskata etnolingvistichna shkola i novite perspektivi pred balgarskata. – In: *Orbis linguarum*, vol. 17, N 2, s. 39–49.

SSiSL 1996–2012: *Bartmiński, J.* (red.). Słownik stereotypów i symboli ludowych. T. 1–3. Lublin, UMCS.

Stanonik 2017: *Stanonik, M.* Etnolingvistika po slovensko. Ljubljana, Založba ZRC SAZU.

Tolstaja 2006: *Tolstaja, S. M.* Postulaty moskovskoj jetnolingvistiki. – *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, N 18, s. 7–27.

Tolstoj 1995: *Tolstoj, N. I.* Jazyk i narodnaja kul'tura. Ocherki po slavjanskoj mifologii i jetnolingvistike. Moskva, Indrik.

Vitanova 2023a: *Vitanova, M.* Terminologiyata v balgarskata etnolingvistichna literatura. – In: *Studii po terminologiya*. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite "Prof. Marin Drinov", s. 9–38.

Vitanova 2023b: *Vitanova, M.* Etnolingvistikata i drugite ezikovedski napravleniya – obekt na izsledvane i terminologiya. – *Dzyalo, e-spisanie v oblastta na humanitaristikata*, N 27. <https://www.abcdar.com/magazine/XXVII/Dzl_2023_br27_01_Mariyana_Vitanova_Etnolingvistikata-obekt_na_izsledvane_i_terminologia.pdf> [24.04.2025].

Vitanova 2023c: *Vitanova, M.* Zdraveto v asotsiativnoto mislene na balgarina. – *Dzyalo, e-spisanie v oblastta na humanitaristikata*, N 25, s. 31–50. <https://www. abcdar.com/magazine/XXV/Dzl_2023_br25_07_Mariyana_Vitanova_Zdraveto_v_asociativnoto_mislene_na_bulgarina.pdf> [24.04.2025].

Vitanova 2024: *Vitanova, M.* Leksikalna reprezentatsiya na kontsepta *ezik* v balgarskiya ezik (s ogled kam dialektite). – *Balgarski ezik*, N 2, s. 49–62.

Volodina, Antropov 2022: *Volodina, T. V., N. P. Antropov*. Belorusskaja jetnolingvistika v XXI stoletii: sostojanie, problemy i perspektivy. – In: Niebrzegowska-Bartmińska, St., A. Głaz (red.). *Etnolingwistyka – bilans dyscypliny. Metody i postulaty badawcze*. T. I. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 161–182.

Vrhel 1981: *Vrhel, Fr*. Základy etnolingvistiky. Praha, SPN.

Žeňuchová 2018: *Žeňuchová, K.* Izbrani aspekti ot razvitieto na slovashkata etnolingvistika na fona na rusko-balgarsko-slovashkoto satrudnichestvo. – *Balgarski ezik*, N 4, s. 92–102.

Zhenjuhova 2022: *Zhenjuhova, K*. Sostojanie i perspektivy razvitija jetnolingvisticheskih issledovanij v Slovakii. – In: Niebrzegowska-Bartmińska, St., A. Głaz (red.). *Etnolingwistyka – bilans dyscypliny. Metody i postulaty badawcze*. T. I. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 183–198.

✉ *Доц. д-р Йоанна Кирилова*
Секция за етнолингвистика
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Assoc. Prof. Dr. Yoanna Kirilova*
Department of Ethnolinguistics
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria